

Framlegg frå NVH til uttalar på LM 2024

Ny arealpolitikk for å stanse nedbygging av norsk natur

Regjeringa legg denne hausten fram ei ny stortingsmelding som er Noregs oppfølging av den globale naturavtalen, og som vil sette retninga for Noregs vidare innsats for natur.

Naturvernforbundet ber om at regjeringa legg til grunn at Noreg skal verne minst 30 prosent av norsk natur innan 2030, og restaurere minst 30 prosent av forringa norsk natur innan 2030, og at måla skal verte innfridd gjennom eit representativt utval av norsk natur. Vi ber også om at regjeringa set som mål å gjere Noreg arealnøytralt innan utgangen av 2027.

Naturvernforbundet ber regjeringa om følgjande:

- verne minst 30 prosent av norsk natur, og restaurere minst 30 prosent av forringa norsk natur innan 2030, gjennom eit representativt utval av norsk natur
- gjere Noreg arealnøytralt innan utgangen av 2027, og lovfeste eit mål for arealnøytralitet både for land- og havområde
- sikre at intensjonane frå Naturavtalen blir iverksett ved rullering av arealplanar, og legge betre til rette for og sette ein frist for gjennomføring av planvask i kommunane sine arealplanar
- Iverksetjing av nye klima- og miljøkrav i regler for offentlege innkjøp som ble innført fra januar 2024 skal evaluerast seinast i 2026 (<https://anskaffelser.no/verktoy/veiledere/veileder-til-regler-om-klima-og-miljohensyn-i-offentlige-anskaffelser/1-innledning>)
- syte for betre insentiv for næringsaktørar til å utnytte allereie nedbygde areal
- samordning av kommunane si tilrettelegging av næringsareal i natur
- sørge for at primærnæringar som havbruk, skogbruk og jordbruk vert drive i tråd med naturavtalens mål om at all natur skal forvaltast berekraftig
- styrke rolla til statsforvaltar når det gjelder å følgje opp og kome med motsegner i utbyggingar som medfører store inngrep i naturen
- forbod mot nedbygging av myr og anna våtmark, gamalskog og andre verdifulle naturtypar, samt viktige leve- og trekkområder for ansvarsarter, trua og prioriterte arter som blant anna villreinen

Vi kan ikkje lenger sløse med den unike naturen vår. Vi må syte for samfunnsutvikling innanfor naturen sine tolegrensar, slik at vi når klima- og naturmåla. Politikk handlar om å prioritera, og no må vi prioritere naturgrunnlaget. Det er til sjuande og sist livsgrunnlaget for oss menneske og våre medskapingar.

Naturødeleggelse fra krig og opprustning

Krig som politisk instrument er blitt brutalt vanligere. Opprustning for å forberede angrep eller forsvar har aldri vært mer omfattende etter andre verdenskrig om vi ser bort fra opprustning av atomvåpen på 50-, 60- og 70-tallet. Krig og opprustning truer måloppnåelse for SDG 13, 14 og 15. Sommeren 2024 har FNs organisasjon for miljø – UN Environment Programme - levert to rapporter om store miljø ødeleggelser fra krig om Gaza¹ og Ukraina²

Ifølge SIPRI – Stockholms internasjonale fredsforskningsinstitutt, økte militærutgiftene i 2023 for niende gang på rad i verden. For første gang siden 2009 økte utgiftene i alle fem verdensdeler.

Krig truer også natur og klima. Det mest sikre vi vet om krig er at ødeleggelseskraften er enorm. Det er få om noen menneskelige aktiviteter som truer klima og natur mer enn krig og krigsforberedelser³.

Militærorganisasjoner bruker enorme mengder fossilt brensel, noe som bidrar direkte til global oppvarming. Dersom det amerikanske militæret var et land, for eksempel, ville det ha de 47. høyeste utslippene på verdensbasis.

Bombing og andre metoder for moderne krigføring skader direkte dyreliv og biologisk mangfold. Den andre skaden av konflikt kan drepe opptil 90 % av store dyr i et område.

Forurensning fra krig forurenser vann, jord og luft, noe som gjør områder utrygge for folk å bo i.

Natur- og fredsaktivister har i mange år arbeidet for at beskyttelse av natur og klima - Ecocide - skal få sterke plass i folkeretten. EU har startet en utredning Ecocide. Det er nylig fremmet forslag om at beskyttelse av natur får en sterkere plass i Folkeretten.

Landsmøtet anmoder Regjeringen:

1. Utarbeide en NOU over global og nasjonal naturødeleggelse som skyldes krig og opprustning.
2. Ta initiativ til at natur får en bedre beskyttelse av Folkeretten.
3. Myndighetene må legge større vekt på tap av naturverdier ved godkjenning av militære installasjoner og -områder.

Begrunnelser:

I dag ser vi katastrofale ødeleggelser av natur og jordbruk fra krig i Gaza, Ukraina, Sudan, Tigray, Myanmar, Afghanistan, Colombia, DR Congo, Kosovo, Irak og Libanon.

Under Irak-krigen fra 2003 til 2007, ble det sluppet ut 141 millioner tonn CO₂, skriver Oil Change International i rapporten A climate of war. Rapporten hevder at USAs pengebruk under Irak-krigen kunne dekket alle globale investeringer i fornybar energi i perioden fram til 2030. Irak-krigen har vært en katastrofe for mennesker, samfunn og miljø.

Under Vietnamkrigen ble det sprøytet gift over store skogsområder for å fjerne vegetasjon som gav skjul for fienden.

¹ <https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-gaza-preliminary-assessment-environmental-impacts>

² <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-platform-action-green-recovery-ukraine>

³ <https://www.globalcitizen.org/en/content/how-war-impacts-the-environment-and-climate-change/>

Krig og militær aktivitet gir også store ødeleggelser av natur. I Barentshavet og Karahavet er en stor mengde radioaktivt avfall dumpet på sjøen i ble i sovjettiden. I Skagerak mellom Arendal og vestkysten av Sverige ble det dumpet om lag 150 000 tonn kjemisk ammunisjon etter andre verdenskrig. I Østersjøen ble det dumpet rundt 50 000 tonn kjemisk ammunisjon og 200.000 tonn konvensjonell ammunisjon fra første og andre verdenskrig.

I Osterfjorden mellom Bjørsvik i Alver kommune og Bernestangen i Osterøy kommune er det dumpet Tysk ammunisjon fra krigen som bl.a. inneholder bly og kvikksølv - en tikkende miljøbombe.

Mjølfjell skytefelt i Raundalen nær den UNESCO vernede Nærøyfjordhalvøya var forslått som treningsfelt for flybombing, men ble stoppet av lokal motstand.

Kilder:

Åse Møller Hansen 2019: Trygghet for hvem?

<https://antikrigsinitiativet.no/2019/09/10/arrangement-trygghet-for-hvem/>

<https://www.moss-avis.no/naturen-i-krigens-skygge-hva-vil-vi-etterlate-for-fremtiden/o/5-67-1696698>

<https://opiniojuris.org/2024/09/06/the-time-to-criminalize-ecocide-is-here-but-a-fifth-international-crime-could-hurt-the-very-system-from-which-it-draws-power-and-legitimacy/>

[EU Council votes to criminalise cases “comparable to ecocide” — Stop Ecocide International](https://www.euractiv.com/en/eu-council-votes-to-criminalise-cases-comparable-to-ecocide-stop-ecocide-international)

<https://www.codepink.org/earthday2024>

<https://www.fastcompany.com/91189786/ecocide-icc-rome-state-crime-business>

<https://www.ejiltalk.org/should-ecocide-be-an-international-crime-its-time-for-states-to-decide/>

<https://www.fastcompany.com/91189786/ecocide-icc-rome-state-crime-business>

<https://www.law.berkeley.edu/wp-content/uploads/2022/03/SE-Foundation-Commentary-and-core-text-rev-6.pdf>

<https://www.stopecocide.earth/legal-definition>

<https://www.cambridge.org/core/journals/ethics-and-international-affairs/article/ecocide-the-anthropocene-and-the-international-criminal-court/1E3BFF72636338093398729B65B62CE2>

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14623528.2021.1964688>

<https://www.npr.org/2021/06/27/1010402568/ecocide-environment-destruction-international-crime-criminal-court>

<https://www.nbcnews.com/news/world/ecocide-movement-pushes-new-international-crime-environmental-destruction-n1263142>

<https://www.nature.com/articles/d41586-024-02996-0>

<https://www.nature.com/articles/s41893-023-01146-0>

<https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/damage-gaza-causing-new-risks-human-health-and-long-term-recovery>

<https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/unece-unep-and-oecd-announce-platform-action-green-recovery-ukraine>

https://en.wikipedia.org/wiki/Environmental_impact_of_war

Fremsendt til LM som forslag til uttalelser fra NVH eller til Arbeidsplanen

Kraft er et knapphetsgode – tildeling av kraft må prioriteres

Krafttildeling og kraftprioritering bygger i dag på «først til mølla» prinsippet, dvs leverings- og tilknytningsplikten hjemlet i energiloven fra 2010. Siden den gang har kraftbehovet og fremtidige kraftscenarier endret seg dramatisk.

Det er sannsynlig at kraftbehovet vil øke i årene fremover for å kutte fossile utslipp, økende behov for kraftkrevende grønn industri og befolkningsvekst.

Mange nyetableringer vil øke kraftforbruket uten at de nødvendigvis reduserer fossile utslipp. Norsk vannkraft er billig sammenlignet med annen kraftforsyning i Europa og tiltrekker seg derfor også industri som ikke har en grønn profil. Eksempelvis kan anlegg for bitcoinmining og datasentre i prinsippet få kraft før et CO₂-fangstanlegg.

Denne «først til mølla» praksisen der de som ber om kraft får det, burde for lengst være utgått på dato. I andre prosjekter av vidtrekkende samfunnsmessig betydning (helse, høyere utdanning, infrastruktur) ligger samfunnsnytteperspektivet til grunn for prioritering.

Vi mener at det er på høy tid at krafttildeling til nye industriprosjekter også må prioriteres. **Prioriteringen må baseres på livsløpsanalyse av klimagassutslipp, bruk av spillvarme, arealbehov og naturpåvirkning, i tillegg til arbeidsplasser og økonomi.**

Alle kraftkrevende prosjekter må underlegges en helhetlig bærekraftsvurdering som grunnlag for prioritering.

Vedtatt av NVHs styre som uttalelse til Stortinget:

Nullutslipp i UNESCO fjordene fra 2026 må gjennomføres i tråd med Stortingets vedtak

Utsettelse av kravet om nullutslipp i verdensarvfjordene til 2032 er dårlig miljøpolitikk og forsinker arbeidet med å fremme et mer bærekraftig reiseliv.

Regjeringen må lojalt oppfylle Stortingets vedtak fra 2018.

Naturvernforbundet kreve at Regjeringen legger frem en plan for nullutslipp må også bli utvidet til å gjelde alle norske fjorder, ikke bare verdensarvfjordene.

Kravet om nullutslipp kan gjennomføres ved at mindre utslippsfrie turistbåter frakter turistene til reisemål langs fjordene.

Stortinget har tidligere vedtatt at alle skip i verdensarvfjordene skal ha nullutslipp. Etter mange års nøling har regjeringen nå bestemt at kravet om nullutslipp for de større skipene utsettes til 2032. Dette vil tjene eierne av de store cruiseskipene, men ikke de mindre som har satset på å innfri kravet innen 2026.

Fergene som krysser fjordene våre, har allerede kommet langt med å legge om til nullutslipp. Elektriske ferger er blitt et vanlig syn. Det fins også elektriske turistbåter som blant annet brukes i Nærøyfjorden. Cruisereederiene har hatt 6 år på å omstille sin drift. De må ikke bli belønnet for å ignorere klimautfordringene.

I mange reisemål langs kysten er store cruiseskip et stort problem. De ruver og tar utsikt. Mange mindre steder klarer ikke å absorbere 5-6000 turister på en gang.